Fjordstien

Fjordstien er en naturstI langs *Roskilde Fjord* og *Isefjorden*. Den er til cyklister og vandrere, og når den er helt færdig, bliver den 275 kilometer lang. På det lille kort ses hvilke strækninger, der er åbnet. Fjordnærhed og trafiksikkerhed er nøgleordene for *fjordstien*. Den bringer dig mange steder tæt på fjorden, hvor du kan se vandet, nyde duften og mærke brisen fra fjorden.

Fra Kongsøre til Rørvig

Fjordstien mellem *Kongsøre* og *Rørvig* er cirka 30 kilometer lang og følger *Isefjordens* kystlinje gamske tæt. *Kongsøre, Stokkebjerg* og *Annebjerg skove* tilbyder grøn skygge på en varm sommerdag. Inklemmede fjordentusiaster kan vælge at fastholde fjordens blå ad de bystnære vandreruter gennem *Kongsøre* og *Stokkebjerg skove* og ad *Egebjergvej* forbi *Annebjerg Skov*.

Sandskredet

Ved *Sandskredet* **(1)** smelter skov og fjord sammen i en højere enhed. Her spejler høje bøge, krogede ege og forblæste fyrretræer sig i fjorden, mens øjnene følger udsigter mod syd, hvor *Tuse Næs* knolden hvælver sig, og mod øst, hvor *Orø* kun akkurat skiller sig ud fra *Hornsherred* bagved. På skrænterne langs stranden skrider sandet flere steder ud, så rødderne stikker frem som blegede knogler af sandet. Lyng og Nikkende Kobjælde er blandt de blomsterplanter, som vokser i den sandede og næringsfattige jord.

Ved *Sandskredets* P-plads er fine grillsteder, borde/bænksæt samt mulighed for at springe i bølgerne fra badebroen. Også handicappede har mulighed for at bade fra en handicapvenlig badebro. Fra april til oktober er der adgang til toilethuset, som også er tilgængeligt for handicappede. Skovdistriktet har opsat informationsskilte samt en boks med vandretursfolderen *Kongsøre Skov, Odsherred. Sandskredet* nås i bil ved at køre fra *Hallekrup* ned af *Sandskredsvej*.

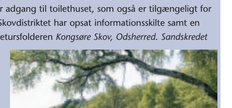

Udsigt langs kysten ved Sandskredet.

Dysse på Dysse

Mere end 50 gravhøje vidner om, at mennesker har boet ved *Kongsøre Skov* i oldtiden. De mange store stendysser er rejst for cirka fem et halvt tusinde år siden ved bondestenalderens begyndelse. Urskoven langs kysten var forsvundet som følge af svedjebrug, og dysserne blev sat højt på bakker eller skrænter, for det var meningen, de skulle se. Da har været vigtige samlingspunkter og kendemærker for klanen og har formentlig også symbolisere sammenholdet mellem de levende og samhørigheden med de afdøde. Dysserne er blevet genbrugt til gravlæggelser gennem flere generationer. De døde blev oprindelig gravsat et andet sted, og først senere er knoglerne anbragt i de monumentale dysser.

Sagnet siger, at Kong Øre er gravlagt i skoven ved foden af stendyssen - *Kong Øres Grav* **(2)**. Men hvem han er, og hvornår han levede, forlyder der desværre ikke noget om. Ved stendyssen *Tingstedet* **(3)**, som ligger få hundrede meter fra P-pladsen, mødes fortid og nutid, når man mellem de store bautasten ser *Kyndbyværket* rejse sig i horisonten. I den nordlige ende af skoven passeres militære træningsbaner for blandt andet frømandskorpset.

Langdyssen Kong Øres Grav er bygget af kæmpestore sten sat i en oval om stenkammeret bestående af fire sten og en overligger. Oprindelig har gravkammeret været dækket af jord, som delvist må være fjernet, når man skulle gennemføre en ny gravlæggelse

Kongsøre Skov- før og nu

På Videnskabernes Selskabs kort fra 1771 ses tydelig skovbevoksning, omtrent hvor *Kongsøre, Stokkebjerg* og *Annebjerg skove* nu ligger. Men dengang har det ikke været den højstammede skov, som møder os i dag. Da græssede kreaturer fredeligt i store lysåbne partier mellem træerne, og svin rodede efter olden, orme og insekter i skovbunden. Større træer var der ikke mange af. I 1778-1779 blev *Kongsøre Skov* indhegnet. Landbrugsmæssig brug af skoven blev forbudt, for nu skulle der drives rigtig skovdrift for at få skoven på fode. Først blev sat en jordvold om skoven for at holde husdyrene ude. Den blev efter nogle år delvist erstattet af et stendige, som blandt andet ses, hvor *Fjordstien* fører ud af *Kongsøre Skov* i nord.

En sten til Lommen i Stokkebjerg Skov

I skoven ligger ruinerne af et formodet kongeligt jagtslot, *Gl. Gelstrupgård* **(4)** fra 14-1500 tallet. Den tidligere borgbanke og voldgraven ses stadig tydeligt. Kig også forbi *Lommestenen* **(5)**, som ligger ude i vandet. En trold ovre fra *Hornsherred* blev så forbistret på kirkeklokkernes bimlen i *Egebjerg Kirke*, at han kastede stenen mod kirken. Dog havde trolden ikke kraft nok på, så stenen faldt i vandet ud for skoven. Med hvilken ret stenen bærer sit navn, kan hver især jo prøve at gætte! Smukke stengærder ses, hvor *Fjordstien* går ind i og ud af *Stokkebjerg Skov.*

Annebjerg Skov

Skoven blev samlet i 1770'erne af skovarealer hørende til de omkringliggende landsbyer og styrket ved, at der blev plantet nye træer. I store træk den samme historie som for *Kongsøre Skov*. Det smukkeste gamle stengærde kanter hele skoven, men ses bedst fra *Skaverupvej* langs sydsiden af skoven eller *Egebjergvej* langs østsiden af skoven.

Manglebjerg indbyder til bjergbestigning.

I dag får bøgeskoven lov til at forynge sig ved selvsåning, og skovdistriktet har genskabt flere søer og skovsumpe, som ellers var afvandet. I skoven er flere små bevoksninger af asketræer, som trives på den fugtige bund. *Manglebjerg* **(6)** rejser sig med uventet højde i den nordlige ende af *Annebjerg Skov*. Udover den naturlige højde krones toppen af en fredet gravhøj fra bronzealderen. Herfra kan udsigten over skovsøerne og ned gennem bøgetræernes kroner nydes.

Sankt Karens Kilde

Alternativet til skoven er at blive på *Egebjergvej*, som dog er stærkt trafikeret. Her passeres *Sankt Karens kilde* **(7)**, som er tydeligt afmærket med en høj sten ude på strandengen. Kilden blev tidligere tillagt undergørende virkning. Som ved mange andre hellige kilder opstod efterhånden et årligt marked i tilknytning til *Sankt Karens kilde*.

Anneberggård

Odsherred Naturskole og *Anneberg Vandrerhjem* holder til under fornemme forhold i *Anneberggårds hovedbygning* **(8)** fra 1856. Hovedbygningen er i italiensk stil med dejlig udsigt til den store park. Den oprindelige trefløjede hovedbygning med stråtag og voldgrav omkring blev bygget i 1660'erne af rentemester Henrik Müller. Han navngav stedet efter sin datter Anne Cathrine, som han forærede hovedgården. Bygningen ejes i dag af Skov- og Naturstyrelsen.

Indrammet af voldgraven er et lejrpladsområde med shelters, bålpladser og mulighed for at grille. Vandrerhjemmets gæster og andre kan efter aftale bruge bålpladserne eller fiske i voldgraven. Forskellige naturaktiviteter og guidede ture kan bestilles hos naturskolen.

Avlsgården og den fine portnerbolig **(9)** har siden 1916 været skilt fra hovedbygningen. I 2003 overtog Odsherred Kulturhistoriske Museum imidlertid avlsbygningerne, og planen er nu sammen med skovdistriktet at genskabe muligheden for at opleve hovedgården i sin helhed.

Portnerboligen til Anneberggård med fine takkede gavle.

Glaskunsten på bjerget

Nord for *Anneberggård* knejser "Annes bjerg" med en storslået udsigt over fjorden og mod *Nykøbing*. På toppen ligger museet *Anneberg Samlingerne* **(10)**, der har antikt glas som speciale. "Bjerget" hørte oprindeligt til hovedgården, men blev doneret til museets fond af en tidligere ejer J.C. Hempel. Museet blev indviet i 1965.

Ringholmen

Ringholm **(11)** ses fra molen for enden af *Havnevej* i *Rørvig*. I jægerstenalderen lå kun øerne *Ringholm, Nakke* (i dag den sydlige del af nakkehalvøen) og *Nørrevang* (i dag den nordlige del af nakkehalvøen) over havoverfladen. Halvøen opstod, da landet hævede sig , hvorved *Nakke* og *Nørrevang* - hjulpet på vej af aflejret grus og sand - blev kittet sammen med fastlandet. I 1869 blev også *Ringholm* føjet til halvøen, da man ved hjælp af dæmninger tørlagde fjorden bag ved holmen.

Generalkvartermesterstabens kort, opmålt i årene 1810-1821. Kortet viser Ringholm og Hov Vig før inddæmningerne. Copyright, Kort- og Matrikelstyrelsen.

Nykøbing

Holtets Plads **(12)** ligger nord for gågaden i *Nykøbing*. Den er omkranset af nogle af byens fineste bygninger: Kirken, Amtsstuegården, Tinghuset samt den gamle Latinskole, der i dag huser byens turistbureau.

Hov Vig

Stilheden, kun afbrudt af den brusende lyd af fuglenes vinger på vandoverfladen og når de lander og letter, er en af de fine oplevelser ved *Hov Vig* **(13)**. Listen over både sjældne og mere almindelige fugle set ved *Hov Vig* er lang. Grågås og fiskehejre er blandt de fugle, som i regler er nemme at få i kikkerten. Også skarven, som har reder i birketræerne langs vestsiden af vigen, er i yngletiden en sikker oplevelse. Ad en lille sti kan man til fods komme helt tæt på de interessante fugle og studere deres adfærd i kolonien på nærmeste hold.

Vigen blev inddæmmet i 1870, men landbruget på den tidligere fjordbund blev aldrig særligt udbytterigt. Da storme i 1902 brød hul på digerne, besluttede ejeren derfor at satse på ålefiskeri. Digerne blev genopført, men vigen fik lov til at være havdækket. Det har siden været til glæde for fugle- og plantelivet, som kunne udvikle sig på det lave vand og på engene og overdrevene ved vigen. I 1963 blev området fredet og nogle år senere i 1976 opkøbt af staten. I dag er området fuglereservat. Det betyder, at man - af hensyn til fuglene - ikke må gå ud i rørskoven og de indhegnede områder. Til gengæld har skovdistriktet afmærket flere vandreture med udgangspunkt i de afmærkede P-pladser. Der er opsat informationsskilte og bokse med en vandretursfolder for området.

Ved dæmningen er opsat et fugletårn, hvorfra der er gode muligheder for at iagttage fuglelivet

Lodsenes hovedkvarter i Rørvig

På *Rørvig Havn* ligger den fredede bygning *Lodsoldermandsgården* **(14)**, som blev bygget i 1660. Den hed oprindelig *Rørvig Toldstation*, og udover toldfunktionen blev al lodsvirksomhed organiseret herfra gennem mere end 300 år. Alle skibe, som ville ind gennem *Isefjorden* eller *Roskilde Fjord*, måtte tidligere tage en lods ombord. Fiskerne i *Rørvig* havde alle kort på hånden for at løse opgaven, for de havde et nøje kendskab til de sandbanker i fjordens gab, som gjorde sejladsen til en risikabel affære. Samtidig skulle skibene fortoldes. Det skete, mens de lå i den dybe vig bag *Skansehage*. På havnen ligger også røgeriet, hvor det er fristende at proviantere lidt her ved slutningen af - eller starten på - en tur ad *Fjordstien* mellem *Kongsøre* og *Rørvig*.

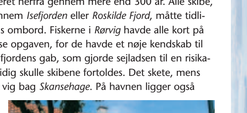

Lodsoldermandsgården i Rørvig Havn

Stien er afmærket med blå skilte. Den har ruternummer 40

Vandrestien følger nogle steder en alternativ rute, som er særskilt afmærket.

Foldere

Der er indtil nu udgivet seks foldere om *fjordstien*. De kan fås på turistkontorer, biblioteker eller hos amterne. *Fjordstien* har sin egen hjemmeside www.fjordstien.dk.

Fjordstien

1. *Kongsøre* til *Rørvig*, ca. 30 km
2. *Hundested* til *Frederiksværk*, ca. 15 km
3. *Frederiksværk* til *Frederikssund*, ca. 20 km
4. *Frederikssund* til *Roskilde*, ca. 30 km
5. *Roskilde* til *Holbæk*, ca. 47 km
6. *Kulhuse* til *Vellerup* til, ca.40 km

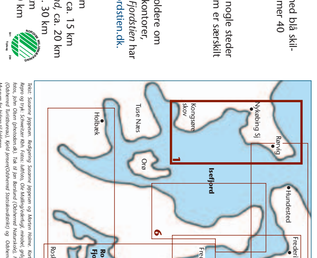

Tekst: Susanne Ingemann-Hansen, Jørgen Jørgensen og Anker Jørgensen
Kort: Susanne Ingemann-Hansen, Jørgen Jørgensen og Anker Jørgensen
Foto: Jørgen Jørgensen, Anker Jørgensen, Kulturhistorisk Museum Odsherred, John Dunn (jonsdunn.dk), Tue af Rørbæk (Odsherred naturskole), Sara Ingen Oien
Museum for Naturgy til tidsalder.
Grafisk tilrettelæggelse: Frederiksborg Amt, Kulturhistorisk Museum Odsherred og Odsherred Kommune
Udgivet, 2010

En tur ad fjordstien mellem Kongsøre og Rørvig giver fine muligheder for at opleve fjordens natur og kulturhistorie

Fjordstien 1
fra Kongsøre til Rørvig

Vestsjællands Amt - www.vestsam.dk

Roskilde Amt - www.ram.dk

Frederiksborg Amt - www.frk.dk

Fjordduft og blomstrende hegn

Mellem *Rørvig* og den lille, idylliske landsby, *Nakke* følger *Fjordstien* den gamle lodsstі langs kysten. Denne del af ruten er en godbid for naturglade cyklister og vandrere, som kan cykle eller vandre lige i kanten af fjorden uden at blive forstyrret af anden trafik. Også *Hov Vig*, som *Fjordstien* krydser vest for *Nakke*, er lukket for biler.

Stien går gennem tre kystnære statsskove - *Kongsøre Skov*, *Stokkebjerg Skov* og *Annebjerg Skov*. Mellem skovene følger *Fjordstien* asfalteret landevej, hvor man bestandig belønnes med storslåede fjordudsigter. Nord for *Stokkebjerg Skov* har vandreruten sit eget forløb langs med levende hegn. Vandre- og cykelsti mødes igen ved *Glostrup Overdrev* og fortsætter videre ad en lille markvej til *Egebjergvej*. Cyklister og vandrere bør være opmærksomme på, at *Fjordstien* herfra og frem til *Annebjerg Skov* er stærkt trafikeret. Det samme gælder stykket lige nord for *Annebjerg Skov*. Som udgangspunkt er det forbudt at ride på stien.

Mirabel blomstrer i hegnene i april og byder senere på året på fristende frugter

Forbindelse til resten af Fjordstien

Færgen mellem *Rørvig* og *Hundested* forbinder *Fjordstien* i *Odsherred* med *Fjordstien* i *Nordsjælland*. *Fjordstien* mellem *Holbæk* og *Kongsøre* er endnu ikke etableret, men følgende rute kan anbefales. Fra *Holbæk Havn* følges stien vestover langs fjorden. I 2006 forventes *Fjordstien* videreført over *Tuse Å* og engene i bunden af *Holbæk Fjord* til *Mårsø*. Indtil den ny sti bliver anlagt følges kommuneveje til *Mårsø* og herfra videre til: *Hørbygård - Favrbjerg - Gurrede - Avdebo - Lammefjordsdæmningen - Plejerup - Atterup - Siddinge Fjord*. Efter dæmningen over *Siddinge Fjord* følges vejen mod *Kongsøre Næbbe*. Kort efter *Brådegård* følges skovvejen gennem *Kongsøre Skov* til *Sandskredet*.

Cyklist på Fjordstien

Ederfugle ses langs med hele Isefjordens kyst. De smukke hanner i sort og hvid dragt med sart lysgrøn nakke og de mere beskedne, mørkebrune hunner kendes blandt andet på den karakteristiske trekantede hovedform. En forårsdag, hvor man ser en lille flok dave på vandet, hører man hannernes bløde kaldelyd til hunnerne.

Offentlig transport til stien

- Tog fra *Holbæk* til *Nykøbing*
- Gennemgående bus 13E fra *Holbæk* til *Nykøbing*
- Bus 66 fra *Holbæk* til *Nykøbing*, følger kysten (*Bråde, Hølkerup, Egebjerg* og *Strandhusene*)
- Bus 601 fra *Nykøbing* til *Rørvig* (går over *Nakke*)
- Færge mellem *Hundested* og *Rørvig*

Hvis du kommer i bil

På kortet er afmærket de steder ved stien, hvor der er mulighed for at parkere. Med vandreture på få kilometers længde er det fra P-pladserne muligt at opleve hele *Fjordstien* mellem *Kongsøre* og *Rørvig*.

I kano eller kajak

Du kan ankomme til stien fra vandsiden i kano, jolle eller kajak og lægge til ved en af naturlejrpladserne eller ved *Anneberg*. Lejrpladserne er ikke mærket fra søsiden, men ved *Unnerud* og *Sandskredet* kan badebroerne bruges som pejlemærke. Det er ikke tilladt at fortøje både ved badebroerne.

Naturlejrpladser og shelters ved fjorden

Ved *Fjordstien* ligger flere naturlejrpladser, hvor du kan slå telt op. Derudover er der mulighed for at overnatte i shelters. Med mindre andet er angivet, er de gratis at benytte. Der er også mulighed for at overnatte i området på campingplads, vandrerhjem, kro eller hotel. Turistbureauet oplyser adresser og telefonnumre.

Fjordstien ved Sandskredet

Kongsøre Skov ved Sandskredet: Teltpladsen ligger 300 meter nord for parkeringspladsen, direkte ud til fjorden. Der er bål- og grillsteder på pladsen samt toilet. Pladsen må benyttes én nat. I den lille grusgrav syd for parkeringspladsen er en lejrplads forbeholdt skoler, spejdere og andre grupper. Det kræver forhåndsreservation hos Odsherred Statsskovdistrikt at benytte denne.

Unnerud Huse: Teltpladsen ligger på en høj kystskrænt. Der er bålplads med grill, borde og bænke. Der er adgang til vand og toilet. Pladsen må benyttes én nat.

Naturlejrpladsen ved Unnerød Huse med egen badebro

Odsherred Naturskole: Shelterne ligger ved *Annebjerg Skov* på naturskolens grund. Der er bålplads, vand og toiletter. Reserveres gennem hjemmesiden shelternet.dk eller Odsherred Turistbureau. Der betales per nat per person.

Nykøbing Havn:
Teltpladsen ligger ved *Nykøbing Sj. havn* ud mod *Egebjergvej*. Der er bålplads samt adgang til vand og toilet ved *Skydehuset* på *Egebjergvej 83*. 200 meter fra teltpladsen er et shelter, som også frit kan benyttes.

Rørvig Friskole: Shelteret ligger få meter fra *Fjordstien*. Der er bålplads samt brænde. Vand hentes fra *Rørvig Hallen* ved udendørs tappehane.

Nyttige telefonnumre

Odsherred Turistbureau/Nykøbing, tlf.: 5991 0888
Nykøbing-Rørvig Kommune, tlf.: 5998 0143
Trundholm Kommune, tlf.: 5936 8000
Odsherred Naturskole, tlf.: 5993 0217
Odsherred Statsskovdistrikt, tlf.: 5932 8016
Odsherred Kulturhistoriske Museum, tlf.: 5991 3325
Arriva - Nykøbing Station (bustider), tlf.: 7230 2986.

Elevatorkrabber
I mindst tre generationer har det været en familiesport at ligge på knæene på træmolen i Rørvig Havn med en snor dinglende ud over kanten. Et stykke fiskeaffald er bundet fast i snoren, og når krabberne tager fast i maddingen med klørne, hejses de forsigtigt op. Sporten er, hvem der fanger de fleste og de største krabber. Til sidst sættes krabberne ud igen. Krabbernes stadige vandring op og ned gennem vandet har givet dem navnet "elevatorkrabber". Blå Flag stationen på havnen er åben i skolernes sommerferie og udlåner gerne net, spand og krabbesnor.